

Namn att minnas

Peter Celsing

I en eftermiddagstidning blev Peter Celsing härförleden kallad mannen som skapat det moderna Stockholm.

När man betraktar den stadsbild vi sedan länge haft för ögonen och som mer än något annat för tanken till ett slagfält, där husruiner höljda i rök vacklar mellan krevadgropar, förefaller karakteristiken inte bara förflugen utan direkt förolämpande. Men den blir trots allt förklarlig om man betänker att den formulerades när med bara några dagars mellanrum det nya provisoriska riksdagshuset och det nya filmhuset invigdes. Och man kan i varje fall sträcka sig så långt att man säger att bland de arkitekter, som varit med om att fylla igen de gapande hål teknokraternas grinande grävsopor lämnat i Stockholm, är han kanske den mest betydande.

Även om man inte kan godta sådana måttlösa överdrifter som att det provisoriska riksdagshuset är Europas skönaste parlament — vilket någon kritiker i den allmänna yran lät undslippa sig — vill man gärna medge att det finns fantasi, djärvhet, elegans och ändamålsenlighet i denna liksom i så många andra av Peter Celsings skapelser. Inte minst finns det anledning att beundra det kraftfulla och skickliga grepp varigenom han förvandlat en lokal, som var avsedd för ett helt annat syfte, till ett ytterst funktionellt riksdagshus, vars funktionalism ändå inte utesluter effektivt fullt arrangerade associationer till det förgångna.

Något av det mest utmärkande och utsökta hos Celsing som arkitekt är just att han kan vara traditionell utan att vara konventionell, att han på ett okonventionellt sätt kan anknyta till traditionen och ta vara på det bästa, det friska hos den. Han har spämt över ett mycket vidsträckt fält i sin verksamhet och därmed framgångsrikt undvikit den specialisering som han anser innebära en av arkitektyrkets största faror, han har ritat det mesta från bensinmackar och tunnelbanor över krogar och bankpalats till kulturhus och kyrkor. Men det sammanhållande elementet har hela tiden varit det slags traditionalism,

som tyvärr tycks vara ganska ovanlig hos arkitekter av i dag och som bygger på hänsyn till miljön, till helhetsbilden. Peter Celsings lösningar är ofta mycket okonventionella men de är alltid medvetet inplacerade i ett kulturhistoriskt sammanhang, som led i en kulturtradition. Han har en hos yngre arkitekter sällsynt känsla för samhörigheten med det levande förflutna. Den finns med i allt vad han gör, om inte annat så som en resonansbotten, ur vilken den som har öron att höra med eller om man så vill ögon att se med kan uppfånga det förgångnas ekon.

Det verkar inte osannolikt att detta har sin förklaring i eller åtminstone sitt djupa samband med hans personliga bakgrund i gammal svensk högre ståndskultur. Hans släkt härstammar från en kyrkoherde i Östergötland, som hette Andreas Petri Normolander. Dennes sonson var den förste bäraren av namnet Celsing. Det var den Gustaf Celsing, som följde Carl XII till Bender och om vars företag att på öppen gata överlämna en klagoskrift till sultanen, vi alla läst — eller åtminstone borde ha läst — i Heidenstams »Karolinerna». Till tack för sina tjänster upphöjdes han år 1718 av Carl XII i adligt stånd. Två av hans söner var efter varandra Sveriges sändebud i Konstantinopel, där de gjorde en mycket betydelsefull såväl diplomatisk som kulturell insats. Därefter försvinner Celsingarna ur hävderna för att dyka upp igen vid 1800-talets mitt i skepnad av den store jorddroten Lars Celsing, kumpan till Carl XV och en av sin tids mest dugande och framsynta lantbrukare. Det var om honom det med viss rätt sades att han ägde halva Sörmland och med ännu större rätt att »för Gud och Lasse Celsing är ingenting omöjligt».

Denne Lasse Celsing, som innehade en rad numera på olika händer inom familjen spridda jordagods i Sörmland, var Peter Celsings farfarsfar. Till det yttre har de en slående likhet, men det är inte känt att Lasse Celsing hade några estetiska intressen och det enda

Peter tycks ha ärvt från denne sin förfader är den praktiska dugligheten. Det är överhuvudtaget svårt att säga varifrån arkitekten fått sitt konstnärliga påbrå — han är något av en främmande fågel i en släkt av ämbetsmän, officerare och lantbrukare. I varje fall kommer det inte från pappa bankdirektören, men möjligen från Peters mor, som hade konstnärliga böjelser, kultiverad smak och en utpräglad talang för heminredning. Denna talang kom särskilt till sin rätt sedan Peters far ärvt det sörmländska Fjällskäfte i vars vackra herrgårdsmiljö Peter tillbragte sin uppväxtids helger och sommarlov.

Hur som helst kom det konstnärliga påbrået tidigt till synes, när Peter — eller Botte resp Daida som han då kallades av sina elaka äldre bröder — redan i skolåren fyllde stockholmshemmet i det gamla celsingska huset, Linnégatan 85, med sina teckningar. Han visste tidigt att han ville bli arkitekt och utexaminerades från Tekniska högskolan 1943. Under åren 1944–45 studerade han vid konsthögskolans avdelning för arkitektur, där han följde åren 1954–58 var lärare. År 1960 utnämndes han till professor i arkitektur vid Tekniska högskolan.

Han hade då hunnit samla en aktningsskild meritlista. Om man bortser från en ungdomligt äventyrlig utflykt till Främre Orienten, när han under två år ritade villor i Beirut, klubbhus i Haifa, kollektivhus vid Tiberias sjö i Israel och projekt åt emiren av Kuwait, har hans verksamhet haft en klart nationell delvis lokalpatriotisk prägel. Stockholms tunnelbana är för alltid förknippad med hans namn. Han har med god smak och stor

pietet restaurerat Dramaten (låt vara att han inte fick sin vilja fram med den blå färgsättningen i salongen, vilket ledde till en kompromiss eller snarare en halvmesyr) och Operan, Operakällaren inte att förglömma. En annan förnämlig prestation i samma genre var när han förvandlade Jernkontorets gamla fina hus vid Kungsträdgården till banklokal, så att säga utan att det märks. Kungsträdgårdsområdet är följande i sin helhet föremål för hans särskilda intresse och han har en plan för Kungsträdgårdens ordnande som om den genomfördes skulle återskänka denna park något av dess barocktida kunglighet — återigen en okonventionell anknytning till det traditionella. Han har ritat ett antal stränga, asketiska kyrkor, med Vällingbykyrkan i spetsen, och har som sagt under allmänt bifall just fullbordat Kulturhuset och Filmhuset.

Han bor, typiskt nog, på det tessinska Drottningholm, där hans föräldrar en gång hade sitt första sommarhem och han har ett sommartorp i Sigtunatrakten där hustru och barn kan beundra familjefadern-arkitekt-professorn när han med egna händer uppför en sävtäckt stengrotta vid Mälarens strand. Han tycker om kroppsarbete på fritid. Han är en lång, mager karl med yvig gråsprängd kalufs kring den höga fårade pannan och ett sardoniskt leende kring de djupa munvinklarna; ordkarg, nästan bryskt saklig, nästan buttert självständig, lika mån om sin personliga som sin konstnärliga integritet. Han är förvisso ingen Tessin, han är Peter Celsing, men just som sådan fast rotad i vad man skulle vilja kalla den tessinska traditionen.

GU

På fina blanka bilar kan rosten ofta ha ätit sig igenom den bärande konstruktionen utan att ägaren misstänkt nånting. Låt det inte bli en överraskning när du kommer till Bilinspektionen.

Din bil rostar inifrån utan att du anar det.

Dinitrol®-behandla!

Kör till din bensinstation eller verkstad.